

Příloha č. 5.3.1 – Co je informace? 1. a 2. hodina (text pro učitele)

Podklad pro učitele k tematickému bloku č 3 (Co je to informace?) – 1. a 2. hodina

Definice informace a schéma přenosu informace

Slovo informace pochází z latinského „informatio“, znamená uváděti ve tvar, dodávati tvar, podobu, formovat, tvořit, zobrazovat, představovat si, vytvářet představu, pojem. Latinské „informatio“ vyjadřuje představu, pojem, obrys (Slovník žurnalistiky, 2017). Etymologický výklad dokládá souvislost pojmu informace s lidským vědomím, od něhož se v představách lidí odtrhlo teprve později v souvislosti s rozvojem písma a dalších znakových soustav. S písmem vznikla první možnost trvalého uchování informace na hmotném nosiči (médiu), jež se dále rozvinula knihtiskem a konečně i elektronickými způsoby uchování kódované informace. Odtud vznikl i pojem pro pojmenování moderní společnosti jako **informační společnost** – společnost, která se ve stále větší míře opírá o shromažďování, využívání a šíření informací. Hovoří se, že informaci je možno získat, předat (v některých případech také i prodat), transportovat a uchovat.

V **žurnalistice** je informace synonymum pro stručné, nekomentované zprávy uvádějící základní fakta o události. V širším pojetí společenských věd je informací jakákoliv výpověď či sdělení o věcech, jevech, stavech, dějích, jež umožňuje jejich poznání. (Slovník žurnalistiky, 2017)

Definice pojmu informace většinou vycházejí z matematických a kybernetických oborů, které se jako první začali zabývat teorií informace (kódováním, přenosem a dekodováním informací).

„Informace je energie, která snižuje nebo odstraňuje neurčitost. Informace je vlastnost, která odstraňuje vrozenou neznalost příjemce“ (Claude Shannon, americký elektroinženýr, kybernetik a matematik, zvaný „otec teorie informace“)

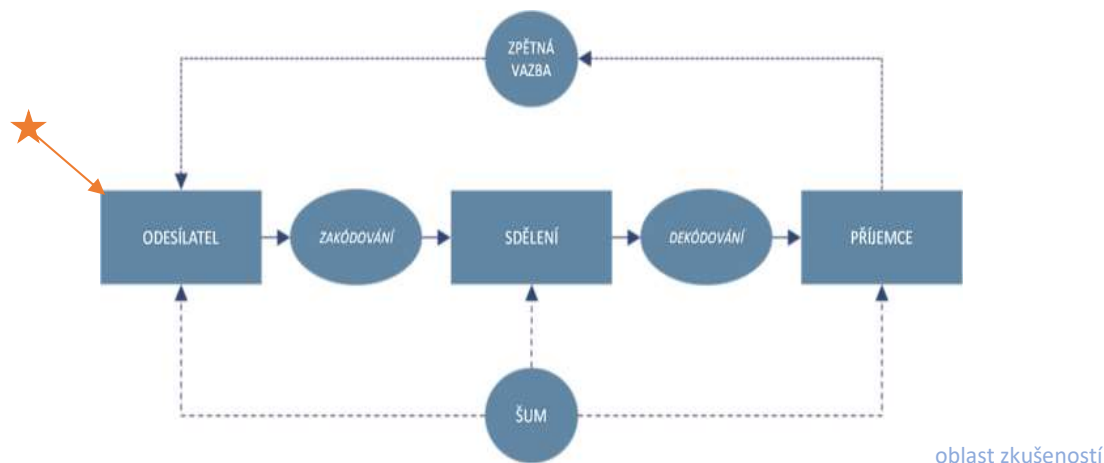
Norbert Wiener (kybernetik) označuje informaci jako *„to, co si vyměňujeme s vnějším světem, když se mu přizpůsobujeme a působíme na něj svým přizpůsobováním“*. (Wiener 1954)

V genetice (biologii) je informace definována jako strukturální jednotka umožňující interakci přirozených struktur a jejich vývoj (typickým příkladem je genetická informace – DNA).

Informace využíváme, abychom se něco dozvěděli o objektivní realitě. A naopak informace vytváříme, abychom ostatním předali výpověď o objektivní realitě, resp. o našem zakoušení objektivní reality (zkušenostech), abychom dosáhli nějakého cíle. Proces předávání informací zobrazuje níže základní model sociální komunikace mezi dvěma subjekty (osobami) např. při rozhovoru (viz obrázek č. 1). Stejný princip funguje i při komunikaci uvnitř malé skupiny či projevech k veřejnosti.

kontext

oblast zkušeností

★ Část objektivní reality, (zdroj) informace, to o čem chce odesílatel vypovídat.

Obrázek 14 Základní model sociální komunikace, inspirovaný základním modelem interpersonální komunikace dle DeVita (2001, s. 20). Model znázorňuje tzv. transakční pojetí komunikace, kdy každá osoba (odesílatel i příjemce) funguje zároveň jako mluvčí i posluchač. Ve stejném okamžiku, kdy odesílatel vysílá své sdělení, také přijímá sdělení ze své vlastní komunikace i z reakcí druhé osoby. Můžeme hned vidět, jak druhá osoba reaguje například výrazem ve tváři. Transakční pojetí pohlíží na prvky komunikace (odesílatel, příjemce, šum, zpětná vazba, kódování) jako na vzájemně závislé, nikdy je nepovažuje za nezávislé. Každý existuje v určitém vztahu k ostatním. Změna v kterémkoliv prvku procesu vyvolává změnu i v ostatních prvcích.

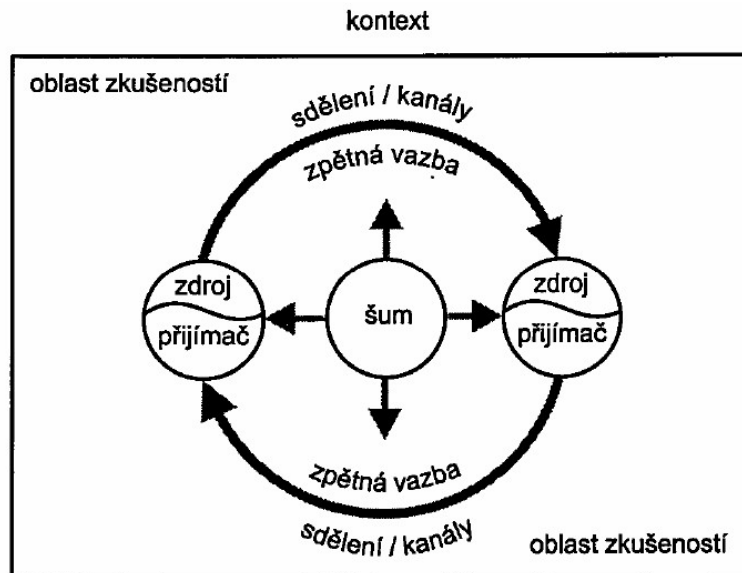
Odesílatel vybranou část objektivní reality kóduje pomocí jazyka (vět, slov), písma nebo obrazu do sdělení. Sdělení je pak samotná řeč, může mít ale i formu písemnou (dopis, e-mail), obrazovou (fotografie), do sdělení mohou vstupovat i neverbální gesta, samozřejmě to může být i zvuková nahrávka, video nahrávka. Sdělení vysíláme k příjemci určitým kanálem (médiem), může to být vzduch, internet, TV, rozhlas, telekomunikační síť, leták atd. Příjemce pak sdělení dekóduje, může ho samozřejmě i ignorovat, ale v tom případě nelze mluvit o plném předání informace či plnohodnotné komunikaci, sdělení nedosáhne zamýšleného cíle. Když odesílatel mluví stejnou řečí, žijeme ve stejném městě nebo chodíme spolu do třídy, je samozřejmě pro příjemce jednodušší dekódovat sdělení, než když mluvíme s cizincem. Aby příjemce dekodoval vysílanou informaci co nejlépe, je důležitá zpětná vazba – možnost doptat se: „Myslíš to takto...“ Odesílatel zároveň dostane potvrzení nebo se také může zeptat, zda příjemce sdělení správně pochopil. Při osobním rozhovoru je zpětná vazba rychlá a snadná, pokud si ale čtu článek na internetu, v novinách, těžko se zeptám, jak je daná věc myšlena a získání zpětné vazby i pro autora je mnohem složitější.

Zpětná vazba k hromadným sdělovacím prostředkům je zdlouhavá a proto se v souvislosti s nimi mluví o jednosměrné komunikaci, jednosměrném předávání informací (mluvčí → posluchač). Hromadné sdělovací prostředky – televize, noviny, časopisy, billboardy, i mnoho z počítačové komunikace je označováno jako lineární model komunikace (předávání informací), umožňují nám přijímat sdělení, ale nedovolují nám přidat svá vlastní. Respektive nedovolují okamžitou zpětnou vazbu, i když samozřejmě existují např. na internetu diskuze pod článkem a můžeme kontaktovat autora či redakci novin, televize. Zpětnou vazbu uskutečnit lze, ale se zpožděním. **Na druhou stranu i odesílatel informace má ztíženou pozici, pokud odesílatel (autor) sdílí informaci přes hromadné sdělovací prostředky, je proto třeba, aby sdělení formuloval co nejpřesněji.**

Komunikace, přenos i příjem informace probíhá vždy v nějakém prostředí. Na základě toho, kde se odesílatel a příjemce nacházejí, na ně i na sdělení působí z okolí „šum“. Je rozdíl, pokud si povídáme venku, ve škole nebo doma.

Zdroje a doporučená literatura:

- CEJPEK, Jiří. (2005) *Informace, komunikace a myšlení: úvod do informační vědy*. 2., přeprac. vyd. Praha: Karolinum. ISBN 80-246-1037-X.
- De Vito, Joseph A. (2001) *Základy mezilidské komunikace*. Garda Publishing, spol. r r. o., Praha

Obrázek 1 Základní model interpersonální komunikace dle DeVita (2001, s. 20)

- Komunikační model přenosu informace v médiích popisuje také publikace Mediální výchovy v etických souvislostech, vytvořila ji Vyšší odborná škola publicistiky a je určena především pedagogům středních škol. Viz Lasswellův komunikační model na str. 7 až 8. Dostupné z: <https://www.skolamedii.cz/metodicky-material/publikace-k-medialni-vychove/#stahni>
- Informace. In: *Slovník žurnalistiky: výklad pojmů a teorie oboru*. Praha: Univerzita Karlova, nakladatelství Karolinum, 2017. ISBN 978-80-246-3752-5.
- Wiener, N.: (1954) *Kybernetika a společnost*. Praha 1963.

